

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ТАДЖИКСЬКИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ШИРИНШО
ШОХТЕМУР (РЕСПУБЛІКА ТАДЖИКИСТАН)
ФЕДЕРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ (АВСТРІЯ)**

Міжнародна науково-практична конференція

**АГРАРНА ОСВІТА ТА НАУКА:
ДОСЯГНЕННЯ, РОЛЬ, ФАКТОРИ РОСТУ**

**Інноваційні психолого-педагогічні,
лінгвістичні та правові засади аграрної науки
в умовах міжкультурної аграрної
комунікації**

26 жовтня 2023 року

Біла Церква
2023

УДК 378:63:001:80:34(063)

Шуст О.А., д-р екон. наук, ректор.

Варченко О.М., д-р екон. наук.

Димань Т.М., д-р с.-г. наук.

Мірзоєв Т. К., канд. с.-г. наук.

Аріас Р., д-р філософії.

Гассемі Нейжад Ж., д-р філософії.

Ковальчук І.В., канд. юрид. наук.

Тимошук О.Г., канд. юрид. наук.

Резнік В.Г., старший викладач.

Качан Л.М., канд. с.-г. наук.

Ластовська І.О., канд. с.-г. наук.

Олешко О.Г., канд. с.-г. наук.

Відповідальна за випуск – **Олешко О.Г.**, канд. с.-г. наук.

Інноваційні психолого-педагогічні, лінгвістичні та правові засади аграрної науки в умовах міжкультурної аграрної комунікації: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 26 жовтня 2023 р. м. Білоцерківський НАУ 70 с.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників конференції без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВИРОБНИКА ВІДХОДІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Анотація. У публікації проаналізовано питання щодо права власності на відходи та підстави його виникнення. Розглянуто поняття та ознаки правового статусу виробництва відходів відповідно до законодавства України. Зроблено акцент на проблемні питання, які виникають у сфері нормативно-правового регулювання поводження з відходами.

Ключові слова: відходи, ієрархія управління відходами, виробник відходів, правове регулювання.

В Україні з 2000-х років почали активно обговорювати екологічні проблеми, пов'язані з утворенням та накопиченням відходів. Особливо гостро постало питання з надлишковим утворенням виробничих відходів, які забруднюють навколишнє середовище та не підлягають вторинній переробці. Але з розвитком сучасних технологій більшість відходів можуть перероблятися та використовуватися по-новому. Тому в Європейському Союзі пріоритетним завданням на сьогодні є використання технологій та способів вторинної переробки відходів та рециклінг.

В європейському просторі переважає наукова думка про те, що відходами є все те, що не може бути використане їхнім власником у тому вигляді, в якому вони існують без відповідного оброблення (ремонту), а тому він їх позбувається. У країнах ЄС обов'язком власника є передача відходів до системи управління відходами, в якій через проведення технологічних операцій їм надається статус продукції, вторинної сировини або після проходження попередньої утилізації забезпечується екологічно безпечне захоронення. Отже, для виробника відходи становлять собою економічну проблему, генерування їх зобов'язує до сплати утилізаційних послуг [1, с. 20].

Нещодавно в Україні було прийнято новий законодавчий акт у сфері поводження з відходами – це Закон України «Про управління відходами», в якому закладено європейські принципи щодо поводження з відходами. Цей закон покликаний змінити систему управління відходами в Україні та стимулювати виробників до зменшення утворення відходів.

Загальні вимоги до суб'єктів господарювання у сфері поводження з відходами ґрунтуються на таких принципах: 1) розширена відповідальність виробника; 2) запобігання утворенню відходів; 3) ієрархія управління відходами.

В Законі України «Про управління відходами» передбачено, що принцип дотримання ієрархії відходів означає певну послідовність дій: 1) запобігання утворенню відходів; 2) підготовка відходів до повторного використання; 3) рециклінг; 4) відновлення відходів (у тому числі виробництво енергії); 5) видалення відходів [2].

Відносини у сфері поводження з відходами – це система екологічних норм і правил, які регулюють використання та поводження з відходами, визначають права та обов'язки суб'єктів, які здійснюють діяльність у сфері поводження з відходами.

Важливим питанням з юридичної точки зору є уточнення правового статусу власника та виробника відходів. Стаття 1 ЗУ «Про управління відходами» визначає поняття «власник відходів» як фізична, або юридична особа, яка утворює відходи або яка відповідно до закону володіє, користується і розпоряджається відходами. Отже, право власності на відходи виникає в результаті їх утворення в процесі господарської діяльності.

Право володіння і користування відходами може здійснюватись різними правовими способами: 1) зберігання відходів; 2) оброблення або перероблення; 3) перевезення; 4) утилізація та видалення; 5) знешкодження. При цьому кожна зазначена дія повинна мати дозвіл компетентного органу, що дає право власнику чи виробнику відходів здійснювати операції на поводження з відходами. Право на розпорядження відходами власник може реалізувати шляхом видалення відходів – здійснення операції з відходами, що не призводить до їх утилізації. Крім того, власник відходів має право передати своє право власності на відходи іншим особам.

Загальні права та обов'язки щодо поводження з відходами регулюються нормами екологічного законодавства, зокрема, Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», Земельним та Водним кодексом України, Кодексом України про надра. Оскільки сфера поводження з відходами є предметом екологічного права, суб'єкти у сфері поводження з відходами зобов'язані дотримуватись загальних принципів та норм, встановлених для суб'єктів екологічного права. В той же час це стосується виробників виробничих відходів.

Так, обов'язки виробників відходів, а також суб'єктів господарювання у сфері поводження з відходами передбачені в статті 55 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Утворювачі відходів повинні вживати ефективних заходів для зменшення обсягів утворення відходів, а також для оброблення відходів, утворення яких неможливо уникнути. Здійснення операцій з оброблення відходів дозволяється лише за наявності спеціального дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів на визначених місцевими радами територіях з додержанням санітарних та екологічних норм [3].

Закон України «Про управління відходами» визначає спеціальні права та обов'язки суб'єктів у сфері поводження з відходами; крім того, в даному законі визначаються права та обов'язки утворювачів (виробників) відходів.

До основних обов'язків виробників відходів належить, зокрема: 1) запобігати утворенню та зменшувати обсяги утворення відходів; 2) класифікувати свої відходи відповідно до Національного переліку відходів та Порядку класифікації відходів; 3) обробляти відходи самостійно, за наявності дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів, або передавати їх для оброблення суб'єктам господарювання у сфері управління відходами; 4) у разі утворення побутових відходів укладати договір про надання послуги з управління побутовими відходами з виконавцем відповідної послуги та вносити плату за послугу відповідно до встановлених тарифів; 5) не допускати змішування відходів, що можуть бути відновлені, з відходами, що не можуть бути відновлені. Цей перелік є чітко встановлений у статті 17 вищезазначеного Закону.

Отже, основними ознаками правового статусу виробника відходів є: по-перше, наявність особливої правосуб'єктності, що становить собою комплекс прав та обов'язків, передбачених у Законі України «Про управління відходами»; по-друге, необхідність одержання спеціального дозволу, що дає право здійснювати операції у сфері поводження з відходами; по-третє, обов'язок утримувати в належному санітарному й технічному стані території, призначені для зберігання та видалення відходів.

Висновки. Слід зазначити, що поступово в Україні запроваджуються позитивні зміни у сфері поводження з відходами. Мова йде про запровадження як обов'язкових принципів розширеної відповідальності виробника, запобігання утворенню відходів, дотримання ієрархії відходів. Дані принципи передбачають поступовий перехід до циркулярної економіки, в якій основними засадами розвитку виробництва є повторне використання відходів та рециклінг.

Разом з тим в Україні на законодавчому рівні все ще залишаються невизначеними такі поняття, як «промислові відходи», «відходи виробництва» тощо, що ускладнює їх розуміння та призводить до розбіжностей у правильному застосуванні екологічного законодавства щодо регулювання використання промислових відходів в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Колодійчук І. А. Формування територіально збалансованих систем управління відходами: регіональний вимір: монографія. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень», 2020. 524 с.
2. Про управління відходами: Закон України від 20 червня 2022 р. № 2320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>
3. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. (в редакції від 08.10.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>